

ШЛЯХ

Молоде

Журнал української
Молоді

СВ. 9. 47

Ч. 1 (8) СІЧЕНЬ 1948

diasporiana.org.ua

ШЛЯХ МОЛОДІ

Журнал української молоді

Ч. 1 [8]

Січень - 1948 р.

Рік II.

ТРИ ВЕЛИКІ СІЧНЕВІ ДАТИ

ОДНЕ ВЕЛИКЕ СВЯТО:

Державність і Соборність України

ОСВЯЧЕНІ ЮНАЦЬКОЮ КРОВ'Ю УКРАЇНСЬКОЇ
МОЛОДІ.

22-го січня 1918 року:

«УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

ТВОЄЮ СИЛОЮ, ВОЛЕЮ, СЛОВОМ —

УТВОРИЛАСЯ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ ВІЛЬНА УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА, ЗДІЙСНИЛАСЯ ДАВНЯ МРІЯ ТВОЇХ БАТЬКІВ, БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ І ПРАВО РОБОЧОГО ЛЮДУ!...

ВІД НИНІ УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА СТАЄ САМОСТІЙНОЮ, ВІД НІКОГО НЕЗАЛЕЖНОЮ, ВІЛЬНОЮ, СУВЕРЕННОЮ ДЕРЖАВОЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ...»

З IV. Універсалу Укр.
Центр. Ради.)

22-го січня 1919 року:

«ВІД НИНІ ВО ЄДИНО ЗЛИВАЮТЬСЯ СТОЛІТТЯМИ ВІДІРВАНІ ОДНА ВІД ОДНОЇ ЧАСТИНИ ЄДИНОЇ УКРАЇНИ, ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА (ГАЛИЧИНА, БУКОВИНА, ЗАКАРПАТТЯ) І НАДДНІПР'ЯНСЬКА ВЕЛИКА УКРАЇНА.

ЗДІЙСНИЛИСЯ ВІКОВІЧНІ МРІЇ, ЯКИМИ ЖИЛИ І ЗА ЯКІ ВМИРАЛИ КРАЦІ СИНИ УКРАЇНИ. ВІД НИНІ Є ЄДИНА НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА...»

29-го січня 1918 року:

(З Акту Соборности.)

У БОЮ ПІД КРУТАМИ, ЗАХИЩАЮЧИ МОЛОДУ, УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ, ЗЛОЖИЛИ СВОЇ ЮНІ ГОЛОВИ 300 УКРАЇНСЬКИХ ЮНАКІВ — ВІРНИХ СИНІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

О. ОЛЬЖИЧ

У Свят-вечір

Перша зоря загаряється на шовковому, необвідному небі, і сім'я у малій хатині сідає за врочисту вечерю. Свят-вечір — прадавня кута — свято недопопаного життя і народженого Бога.

Золото ярої пшениці, бурштиновий мед, тасмна сила макового зерна зібрали в собі багатство поля, повів пахучих зборів і невмирущість рослинної сили землі споконвічного хлібороба. В них — душа його предків, золотий ланцюг минулих соняшних літ та поколінь, кремезна сила його синів і плідність гордих дочок, запорука прийдешнього, вічного життя. Невичерпні сили землі переливаються з роду в рід, з покоління на покоління, даючи їм свою непоборність.

Снігові хуртовини скаженіли над малою хатиною, рвали солом'яну стріху морозні вітри, але твердий господар виходив повагом надвір, дивився у бурю і думав про засів і про майбутній урожай.

Багато приходило їм з далеких степів і зза синього лісового обрїю, що напливали, наче каламутна повінь, рвали береги, вивертали дерева і стодоли, а потім збігали і пропадали без слїду. Залишалось по них тільки кілька переказів, цвяхованих вчинками слави господарів землі, повставали одна чи дві бадьорі колядки або думи та ще по хатах на стїні зявлялися нові відміни шабель чи інша зброя чужинців. До скарбу традиції народу докидалось кілька нових блискучих камінців.

Скити, обри, печеніги, татари, всі вони шуміли і ревли мов набряклі води, та де вони тепер? ... Виростали бувало, наступаючи на нашу землю, блискучі і бундючні держави, кричали від моря і до моря, розпливалися на одну шосту земної кулі, а земля струшувалася, і вони падали в груз і порох, сама ж вона, натомість, проростала мурами твердинь, золотими банями церков, цвітом і зеленню рясних садів, і плоди її багатого духа мандрували, передавані з рук до рук, далеко на всі сторони світа.

Казка землі, вірність їй і могутнім заповітам традиції давали народові силу перетривати і перемогти кожне історичне лихо-ліття.

Вечірня зоря, що зійшла над малим незнаним містом провіщала колись прихід нової віри і нової доби в історії людства.

Віра простих хліборобів і вівчарів, зріши з їх чистих і прямих серць, мала таку міць і таку силу, що не встояли перед нею навіть фортеці і палаці чужинців, і поклонитися їй прийшли царі трьох суходолів.

Віра у велику, чисту правду, ясне світло високої ідеї в найчорнішу добу тримає горі людській душі, не даючи їм упасти в безодню розпуки і тліну. З неї родяться — найвищі пориви і найбільші чини.

Це ж струнка і нова віра і віра в післанництво своєї землі надихала українських князів, що молилися, щоб Бог дав їм за християн і Руську землю голови свої покласти і бути причисленими до мучеників.

Це ж вона, права віра, кріпила кремезне низове лицарство і дала йому силу стати на прю з найміцнішою Отоманською імперією і разити її в саме серце, над звированими водами Босфору.

Віра предків і віра в українську правду надхнула Зиновія Богдана і підняла Року Божого 1648 на Польщу буруни Хмельниччини.

Великою вірою горів і говорив Шевченко, і вона збудила увесь приспаний український наряд до нового життя.

Висока віра, пів століття пізніше, вишикувала Базарських Лицарів над розкритою могилою, і їх заповіт, заповіт невмирущих 1917—1921 рр. зродив усю сучасну українську визвольну боротьбу.

Чуємо в собі присутність великої і чинної віри. Бачили і бачимо чини наших друзів, що не вагаються в ім'я її наразити і покласти своє життя.

Жива віра, віра, що не спинається перед жертвами — та, що перемагає.

То ж в найчорніший, блюзнірчий час не покидає нас певність нашого остаточного тріумфу.

Свято заповіту землі, невмирущости життя і народженої віри...

Вечірня зоря яскравішає на оксамитному небі.

ОЛЕГ СТЮАРТ

22 Січня

Над полем ніч, над серцем вирок долі,
Чужих земель засніжені гаї...
Встають, як сни: жита, шляхи й тополі
Її Одної з різних Україн...

Із жовтих книг — Олег як сили вислів,
Чайки, Босфор і слави корогви...
І хмільний Хмель жене ляхів за Вислу,
Ім'я Мазепи — пострахом Москви,

Та грім і кров, розп'яті літа й зими,
І помсти дух до неба руки звів...
І в темну ніч, як слово херувима,
Вогненний прапор зводить гордий Львів.

І йдуть з вогнем бійці нової Січі,
Нові думки нова душа несе...
І сріблом слів говорить срібний Січень:
«Від нині вільна будеш Ти навсе!»

О, славний дне! Велике Двадцять Друге!
Дарма Сибір, могили і хрести...
Ми чуем тут, Ти прийдеш, прийдеш вдру-
Щоб вже ніколи більш не відійти, [ге,

І там, і там на площі близь Софії,
Останнє слово вимовиш мечем,
І наш Тризуб сонцями заясніє,
І кров ворожа в гори потече.

Упаде спів на сніг холодних ранків,
На тишу нив болючу і важку...
Застогне сталь нових українських танків,
Ідучи на Люблин, Пряшів і на Курськ...

Ми злічим все, що може Бог не лічить,
Всі каплі сліз і крові у житті...
І новий, свій ми відсвяткуєм Січень
На Україні Вільній і Святій,

Українська молоде! Організація Українських Націоналістів кличе Тебе під крила своїх прапорів, зрошені кров'ю соток і тисяч, мучених, катованих і убитих братів. Встань і ходи! Твори і борись! Хай об'єднаними силами цілої нації, усіх поколінь зірвуться вікові національні пута! Окрилені одною великою ідеєю, сповнені одним великим бажанням, вдивлені в бовзве знам'я Української Національної Революції ми йдемо в наступ!

Українська молодь у боротьбі за Українську Державу

У січні — на початку кожного року — ми відзначаємо три величні українські дати:

22. січня 1918 року

четвертим Універсалом Української Центральної Ради проголошено на Софійському майдані в Києві вільну Українську Народню Республіку. Україна стала самостійною, незалежною, вільною, суверенною Державою...

22. січня 1919 року

на Софійському майдані в Києві проголошено об'єднання всіх українських земель в одну Соборну Українську Державу...

29. січня 1918 року

під Крутами, в бою з большевиками склало свої голови 300 українських студентів і гімназистів, які боронили молоду Українську Державу...

Кожна з цих дат стала для нас священ-

ним символом, а всі разом зливаються вони своїм внутрішнім змістом в одну нерозривну цілість: державна самостійність і соборність України навіки-вічні скріплені молодю, гарячою кров'ю української молоді...

Не перша це була кров і не остання...

Минуло вже тридцять років з того часу, а боротьба не зупиняється й на мить. І немає і не може бути такої сили, щоб спинити її — бо в ній вирішується наша історична доля і наше життя — доля і життя Української Нації. Бути у цій боротьбі, стати на місце поляглих в бою — є й нашим призначенням. Великий і героїчний шлях пройшов український народ від січневих днів 1917—1918 років. Тяжкі були втрати. Але й сьогодні, як і тоді, український народ у боротьбі, і, як завжди, молодь у перших лавах. В лавах бійців українських партизан і в глибокому підпіллі твориться і оживає легенда Крут — легенда незламної боротьби за Українську Правду і Українську Державу.

І виросте велика пісня — повість
Про ці великі, незабутні дні...
Як Україну, славу, честь і совість
Ви берегли, вмираючи в борні.

Гриміти будуть вічно у просторах
Пісні і сльози гордістю у Вас,

Бо Ви — це ж ті, історія которим
Дала ключі відкрити світлий час.

Про Вас легенди житимуть усюди,
Любов до Вас горітиме палка.
Умерли Ви, як умирають люди,
Та як борці —

безсмертні у віках.

Чекає нас, друзі, невсипуща тверда й мозольна праця, жертвенність та ризик власним життям на шляху до визволення України.

Та немає у нас зневіри. Нам ясно світитиме зоря нашої Великої Ідеї, віра у правильний шлях і успіх нашої праці, в перемогу і здійснення прагнення батьків і наших задумів — жити вільним життям у власному Українському Державному Храмі. Нам присвічує віра у воскресіння Самостійної Соборної Української Держави нашим трудом і потом, нашою кров'ю та життям, яке радо віддамо на те, щоб жила і цвіла Вона - Україна.

Андрій Мельник

ЮРІЙ КЛЕН

Творить армію своєю Держава...

З поеми «Попіл імперій»

Так творить армію своєю Держава,
 І ранкова займається заграва
 (Відбита золотом стм'янілих бань
 І водами ковбань)
 Над Лаврою і над священним градом,
 Над гуркотом трамваїв і над чадом,
 Над ятками, яким бракує крам,
 І над новим життям.
 Із Дарниці у Київ полонені
 Прийшли. Їх стрінув шум дерев зелений.
 Була їх горстка — двадцять два,
 Але, мов та жорства,
 Яку нам при дорозі не злічити,
 Зросло число; легендами повите,
 Із галицького виросло ядра.
 Та йде лиха пора...
 Лягла під Крутами вже буйна молодь.
 Немов течуть по снігу чорні смоли,
 Пливе, згуртована в людські стада,
 Нестримана орда.
 Іде, іде від Ніжина на Київ,
 Вже розповзлись потоками помиїв.
 Захоплено Поділ і Арсенал,
 Лютує людський шал.
 Та, Січові Стрільці на оборону
 Стають, шикуються в стрункі колони,
 То ж Коновалець їхній командир.
 Кипить, клекоче вир.
 Житомирською йде ворожий навал.
 Але летять назустріч крики: Слава!
 То Пасіка вже на Сінний Базар
 Свій скерував удар.
 Та підсіклися раненому ноги,
 І полягла кістьми його залога.
 Лише один наводчик, що ім'я
 Його, рід і сім'я
 Назавжди невідомими лишилися,
 Не відриваючись від скоростріла,
 Під дужим натиском ворожих лав
 Стріляти не вгавав.
 Штурмуючи ьранатами, з налету
 Січовики ударили в багнети:
 Отак гортаючи руками жар,
 Сінний взяли Базар.
 Пробігши по Житомирській Великій
 Під перехресним обстрілом із вікон,

Відважний загін Федя Черника
 Зустрінув хижака,
 І стягся бій у нерозв'язний вузол
 На Трисвятительській, де купи грузу,
 Румовища розбитих боем хат
 І гори барикад.
 Січовики під стрільний тріск і лускіт
 Дістались до Андріївського спуску.
 Веде укрита килимами тіл
 Дорога на Поділ...
 Стягли потомлену аж до знемоги
 У монастир Михайлівський залогу.
 Штаб постачає фронтові вночі
 Набої та харчі.
 І командир виправи бойової
 Розносить сам той харч і ті набої:
 Хто Мельника впізнає Андрія
 В тій ролі носія?
 Ввійшла в Слобідку Дарницька колона,
 І гайдамацькі яросні загони,
 Що їм серця пойняв вояцький пал,
 Ввірвались в Арсенал.
 Розжеврену в бою затисши крицю,
 У рукопаш займають Щекавицю,
 А потім відбивати йдуть бійці
 У ворога двірці.
 Але спливає Україна кров'ю,
 Бо підступають орди Муравйова,
 І ясний Київ кидають стрільці,
 Мов стомлені женці.
 Вже відступила Рада на Житомир,
 Столицю наче стис залізний комір.
 На вулицях, гуляючи три дні,
 Стріляють навісні
 Бешкетники і винних, і невинних.
 Та березневе сонце тихо плине
 І знов до Києва веде стрільців,
 З грудей їм лине спів.
 Вітай, вітай же, гвардіє залізна!
 Зростає, зростає в потужну силу грізно,
 Державі підмурівок закладає,
 Злоти блакитний край.
 Тепер, перетривавши хуртовину,
 Мінняй на знак червоної калини
 Свої стрічки червоні на шапках,
 Торуй в майбутнє шлях.

У вогні перетоплюється залізо в сталь, у боротьбі претворюється народ у націю.

Євген Коновалець

С. О.

Крутянська кров

Їх створила та наснажила своєю енергією Велика Українська Революція. На грані двох діб у житті українського народу поставила їх як свій прапор і дороговказ на шляху до Свободи й Гідності. Як фортецю українського самостійницького духа, як символ посвяти в ім'я національної ідеї і твердиню незламності борців за правду. Як символ свідомої та прикладної жертви для своєї історії. Жертви — кров'ю й життям.

Тридцять років тому наша золотоверха столиця, разом із усіма українськими землями, переживала великі історичні хвиляни. До розв'язки були питання: чи український народ надалі має вірити «доброзичливості» північного сусіда, чи прийняти як кредо слова гетьмана Мазепи: «Нехай буде тая слава — же през шаблі маєм права».

Вагання не могло бути. Свободолюбива, амбітна нація вирішила так, як гідно було Лицареві. Проти загарбництва та насильства ворога рішено протиставити силу, якій — як основу — відновлено столітні державні традиції.

Своєю власною силою, без допомоги, яку мали інші народи, український народ схристовив шаблі проти сваволі руйніницького імперіалізму, в обороні своїх прав.

22. січня 1918 року Великий Універсал Центральної Ради проголосив у столичному городі Києві Україну Самостійною Державою.

Це не був паперовий акт, що став музейним документом. Від першого дня його проголошення аж до сьогодні його уквітчує кров Борців за Волю... За його народження страждали мільйони жертв, за його здійснення й утвердження падали далші мільйони.

Право на державне існування намагався зломити відвічний північний ворог-наїздник. Він, цим разом із червоними прапорами, насував ордою на молоду нашу Державу. Вже в кілька день після проголошення Великого ІV. Універсалу стояв під загрозою столичний Київ.

І кожен знав, що коли червона орда ввійде в столицю — це означатиме не одноразовий грабунок Андрієм Боголюбським, а накладення поновного ярма, знов довгі роки каторги на своїй і чужій землі, Соловки, Сибір, знищення країни.

Свідомі були, що за формальним проголошенням Держави настає час і потреба чинного приєднання свого голосу за Неї, віддан-

ня Їй на службу — себе. Бо революція вимагає не тільки революційних думок, але й чинів. Держава вимагає готовності віддати всі сили для неї. Держава вимагає не тільки деклярацій. Держава вимагає розумних, із посвятою, державно-творчих чинів. І цього були свідомі провідні верстви покоління 1918 року.

Того була свідомо й київська молодь. І тому вона перша зголошується в боеві ряди своєї революційної армії, щоб на ділі підтримати будову й охорону Держави. Без вишколу, без добірної зброї, студенти й гімназисти Києва зголошуються добровільно стати на захист своєї Столиці й Краю — до боротьби з далеко чисельно переважаючим ворогом.

Нашвидку (кілька днів!) зформований курінь із студентської молоді вирушає навпроти большевицької орди. Він зупиняється на станції Крути, недалеко від Києва, щоб тут заслонити своїми грудьми Столицю перед наступом матросів Муравйова.

29. січня 1918 року — на восьмий день після оголошення Української Держави, в її ім'я розгортається історичний **героїчний бій під Крутами**. Бій куреня київської молоді проти полків п'яних матросів дикої півночі.

Чи це був звичайний бій? Чи це була боротьба зброї й людей, між якими була якась нормальна пропорція?

Далеко — ні! З однієї сторони школені роками, загартовані вояки з добром піхотної та артилерійської зброї, — з другої сторони — **молодь, тількищо з мурів університету та гімназій, примітивно озброєна, з мізерним запасом амуніції**. З однієї сторони полки з досвідченими офіцерами, з другої — кілька сотень молодняку, який ще не знав добре запаху боевого пороху...

Але не було ляку й вагання, бо їм світила відвічна ідея боротьби за народну свободу. Відвагу посилював дух Лицарів минулих поколінь, традиції князів і гетьманів.

Настала хвилина вписати та закріпити народню волю на сторінки історії — чином. І український народ це зумів зробити. Він дав у восьмий день своєї самостійності печать державности у формі трьох сотень юнацького життя. Печать жертви кров'ю.

Бій був нерівний. Холодні сніги рідного степу залила гаряча юнацька кров. Із гімном самостійності вистрілювали молодечі руки останні набої, рвалися гранатами, щоб не відатися живими в п'яні руки дикуна. Три сот-

ні молодих сердець вийшли із життєвого струменю, три перші сотні одчайдушних голів упали на жертвовник Нації.

І хоч Столиця, на цей час не була врятована — був урятований перед історією державний акт. Формально бій був програний, але фактично він був виграною пробою життєздатности молодого відродженої Нації. Народ зумів визначити свої права і зумів, в обороні їх, стати в бій. Крутянська подія стала незаперечним фактом, що український народ ще повний державницьких традицій, героїзму і свободолюбства.

Крутянська героїчна посвята для Батьківщини — це не тільки історична дата. Це кривий акт, що в'яже давніші змагання з новішими, що стає величавим кільцем у ланцюгу історичної боротьби — від князів і гетьманів по новітні дні. Він продовжує й стверджує нові традиції у боротьбі за здобуття й утвердження Держави.

Молоді Лицарі з-під Крут відійшли у вічність. Своім подвигом вписали головну сторінку в українській історії. Своєю кров'ю вписали ще одну сторінку до вічних традицій свідомої посвяти в ім'я України, залишаючи для дальших поколінь їх продовження.

Над могилою вашою тиша і спокій,
Та по рідному краю — зловіщі вогні...

* * *

*

*

*

*

Сучасна Україна глибоко хилиць голову перед маєстатом мертвих і долею живих своїх дітей та підносить вона їй і випрямлює зоране ранами своє тіло до грядучого бою за завтрішній день життя свого і своїх потомків.

(З Резолюції III-го ВЗУН)

ЛЕСЬ ВИШНЕВИЙ

Ми чуємо поклик...

Гремлять вже останні гарматні удари,
І знову затихла доба бойова,
Лише Україна палає в пожарі,
Вона одинока ще кров'ю сплива.

Там б'ються ще вірні сини України
Із ворогом лютим — московським ярмом,
Немає бо сили носити кайдани,
І рвуться до волі і правди разом.

Ми чуємо тут, на далекій чужині,
Порив бойовий до свободи братів,
Той поклик до бою, останнього бою,
Що вирішить долю українських синів.

Ми чуем і підем у слухну годину,
Коли нас покличе сурма бойова
Туди, до Дніпра у степи України,
Туди, до Дніпра, у степи України,

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

І ТИ КОЛИСЬ БОРОЛАСЬ

І ти колись боролась, мов Ізраель,
Україно моя! Сам Бог поставив
Супроти тебе силу неблаганну
Сліпої долі. Оточив тебе
Народами, що, мов леви в пустині,
рикали, прагнути твоєї крові.
Послав на тебе тьму таку, що в ній
брати братів не пізнавали рідних,
і в тьмі з'явився хтось непоборимий,
якийсь Дух часу, що волав ворожо:
«Смерть Україні!» Та знялась високо
Богданова правиця, і народи
Розбіглися, немов шакали ниці.
Брати братів пізнали і з'єднались.
І Дух сказав: «Ти переміг, Богдане.
Тепер твоя земля обітованна!»
І вже Богдан пройшов по тій землі
від краю і до краю. Свято згоди
між ним і Духом гучно відбулося
в золотоверхім місті. Але раптом
Дух зрадив. Знову тьма, і жах, і розбрат,
І знов настав єгипетський полон,
та не в чужій землі, а в нашій власній.
А далі розлилось Червоне море
і розділилося по половині,
і знов злилось до купи й затопило...
Кого? Ой, леле! Новий фараон
пройшов живий поміж Червоне море,
але козак з конем пропав навіки.
Співай, радій, ненависна чужинко,
бий в бубон і лети в танок з нестяму:
кінь і іздець в Червонім морі згинув,
тобі zostався спадок на покраси,
бо зносиш ти України клейноди,
святкуючи над нею перемогу.
Такий для нас був вихід із Єгипту,
немов потоп. Заграло та й ущухло

Червоне море, висохло й осталась
безрадісна пустиня після нього.
І став по ній блукать новий Ізраель,
по тій своїй землі обітованній,
немов якась отара безпричальна.
З отарою блукали й пастухи,
вночі за тінню йшли, а вдень з вогнем.
Коли ж у їх з'явився дух величний,
що вогняним стовпом палав у тьмі,
вони не вірили своїм очам
і врозтіч розбігались манівцями,
і попадали ворогам в полон.
Чи довго ще, о, Господи, чи довго
ми будемо блукати і шукати
рідного краю на своїй землі?
Який ми гріх вчинили проти Духа,
що він зламав свій заповіт великий,
той взятий з бою волі заповіт?
Так доверши ж до краю тую зраду,
розбий, розсій нас геть по цілім світі,
тоді, либонь, журба по ріднім краю
навчить нас, де і як його шукать.
Тоді покаже батько своєму сину
не срібне марево у далині
і скаже: «Он земля твого народу!
Борись і добувайся батьківщини,
бо прийдеться загинуть у вигнанні
чужою — чужиницею, в неслав'ї».
І, може, дасться заповіт новий
І Дух нові напише нам скрижалі.
Але тепер? Як маємо шукати
своєму народу землю? Хто розбив нам
скрижалі серця, Духа заповіт?
Коли скінчиться той полон великий,
Що нас зайняв в землі обітованній?
І доки рідний край Єгиптом буде?
Коли новий загине Вавилон?

10. IX. 1904.

---

*Невміруща владарна воля Української Нації, що казала Твоїм предкам
завойовувати світ, водила їх під мури Царгороду, поза Каспій та Вислу, здвигну
ла могутню Українську Державу, мечем і плугом зазначувала границі своєї вла-
дарносая, в боротьбі проти орд сповняла історичну місію України, що проявля-
лись у державницьких чинах і творчих задумах Великих Гетьманів і Геніїв, що
піднялись з руїни до нового революційного чину й державного будівництва що по-
сягає тепер владною рукою по нове життя і творить могутню епоху Українсь-
кого Націоналізму та наказує Тобі: встань і борись, слухай і вір, здобувай і пе-
ремагай, щоб Україна була знову могутня, як колись і творила нове життя по
своїй владарній волі й могутній Ідеї.*

ГРИГОРІЙ ЧУПРИНКА

Рідний край

Розкішний степ... Убогі села...
 То ти, мій краю чарівний,
 Мій рідний край такий веселий,
 Мій рідний край такий сумний.
 Як часто я в своїх надіях
 З тобою, краю мій, живу,
 Бо вірю я — не тільки в мріїх —
 Ти будеш вільним наяву...

Твої сини на всі дороги
 Старцями вбогими пішли;
 Давно чумацькі круторогі
 Вони попродали воли.

Давно степи свої широкі
 Вони задурно віддали,

Гаї ж розкішні і високі
 Другії власники звели.
 Нащадки прадідів дебелих,
 В ярмі ідуть твої сини...
 Мій рідний край такий веселий,
 Мій рідний край такий сумний.
 А все ж надійним вільним жаром
 Твої сини вже розпеклись.
 О, краю! Може незабаром
 Ти будеш вільним, як колись.

Розкішний степ... Убогі села...
 Це ти, мій краю чарівний,
 Мій рідний край такий веселий,
 Мій рідний край такий сумний!

ЮРІЙ ДІБРОВА

С П О В І Д Ь

(ФРАГМЕНТ)

Що знали ви про нас? Глухим китайським муром
 Нас роз'єднав кордон — ім'я якому Збруч.
 І як нам подолать по днях неволі й бурі
 Провалля наших душ, страшніші прірв і круч?

Що знає світ про нас, про край той — Україну?
 І пекло тут, і „рай“:... Це знов тепер над ним
 Лунають голосні слова про ту країну,
 Де вільно дише все і все співа над ним:

„Нехай живе наш вождь — нових часів Месія
 І сонце наших днів, що світить нам у млі.
 Народом лад новий несе тепер Росія
 І волю, і права найбільші на землі.

Для нас відкрито все — початки і причини,
 Що людством рухають і сонцем золотим,
 І двері в земний рай лиш він один відчинить,
 І шлях лише один до світлої мети”...

...І ми пішли... Ішли і падали в безсиллі,
 А шлях увесь промок від поту, крові й сліз.
 Байдужі ми до них корились дивній силі,
 Мовчали ми при них, і все мовчало скрізь.

Темніло ув очах... Душа не раз боліла,
 І думка ввалася, і в серці чувся крик —
 Та ми й рідні своїй про це сказати не сміли,
 І був героєм нам суворий большевик.

„Так треба! В боротьбі нещадній і упертій
 Збудуємо новий, іще незнаний лад.
 Хай лине все старе! Усе на порох стерти,
 Що на шляху стоїть і тягне нас назад”.

І що нам горе й біль? І що нам та утома?
 І злидні й голод що? І що чиесь життя?...
 Скувала душу нам і розум мертвца догма
 І витиснула все — людяність, почуття...

І нищили ми все — і звичаї і віру,
 Що їх нам берегли батьки і матері...
 І світ переіменився — не люди це, а звірі,
 І села пустокою... Лиш сонце у горі

Незмінний держить шлях — блискуче і гаряче,
 Правдиве і ясне — таке ж, як сотні літ.
 Куди ж це ви йдете, за ким, глухі й незрячі?
 Чого накоїли, о, люди, на землі?!...

Де ж щастя чарівне? Де воля і братерство,
 Що ми до них ішли крізь бурі і сніги?
 Затиснуто уста. Гризня, і людожерство,
 І зрада, і терор лютують навкруги...

Все затоптали нам — і правду, і свободу,
 І любий рідний край... А що судилось тим,
 Кого назвали нам як „ворогів народу”,
 Гендюючи в брехні ім'ям його святим.

Лише в Тобі наш рай і воля, і принада,
 Безсмертя на землі й життя щасливі дні.
 Лише в Тобі наш рай і воля і принада,
 І все, що вабить нас — лише в Тобі одній!

* * *

Нас роз'єднали так, як вороги хотіли,
І розітнув кордон, здавалося, навик.
Мов на хресті було живе народу тіло,
І пильно стерегли його кати нові.

І ось війна... Війна!... О, скільки в цьому слові
Сплилося наших дум і прагнень, і надій...
Війна — це море сліз, страждань і мук, і крові,
Але війна також — це вир нових подій...

Ти ждеш, народе мій!... Плекаєш знов надії,
Бо допекло тобі, до краю допекло
У тім раю, війна ж — то свіжий вітер віє,
Що зносить рабства гніт і кривду й люте зло.

І ось вона прийшла — новим страшним потопом.
Що пекло Дантове! І з чим це порівнять?
Радій і торжествуй — прийшла „Нова Європа”
Докінчить, що не встиг москвин і азят!

Неначе сарана прийшли нові номади
І залили степи і села, і міста.
Прийшов ще гірший кат із чорним знаком гада,
Мов сатана із тьми, і над Тобою став.

І цей на Тебе знов наклав залізні пута,
І той, що відійшов, на Тебе гострить ніж.
Але незламна Ти, нездолана й невгнута
На грані двох світів, стояла і стоїш.

І ворог скаженів: бо знов з лісів і степу
Від вибухів гула, здригалася земля —
Це з України знов повіяв дух Мазепи,
Й Тараса Бульби блиснуло ім'я.

Безсмертна у віках! Землі Твоєї чари
І воля боротьби ніколи не умруть!
І ось вони встають — герої з днів Базару
І йдуть, у бій ідуть нові герої Крут.

1944

*Націоналісти мусять зрозуміти світ і життя глибше і краще від їх то-
точення, хотіти більше й упертіше від інших та працювати подвійно за себе
і за тих, що не працюють, або працюють зле.*

О. Сенник-Грибівський

ЄВГЕН МАЛАНЮК

За страшну гекатомбу Базару

За страшну гекатомбу Базару,
За наругу згвалтованих лон, —
Спалахни гайдамацьким пожаром,
Загреми чорним рокотом кари,
Терпеливе козацьке село!

За розстріляне тіло Петлюри
За кривавий біблійний закон —
Стань нещадним нащадків Тімура,
Щоб страшніші грали заграви бурі
На залізній усмішці Гонт!...

До кісток допекли тебе біди, —
Досить! В кожному — Дажбогів онук!
Вже встає вона — Діва — Обида,
Й лебеденими крильми — побіда
Розплескає морок мук.

ХАРАКТЕРНИК

Наша путь

Свою путь прокладемо мечем
І дзвінки проспівали пісні,
Ще й тепер кров гаряча пече
Тих, хто хоче забутися в сні.

Своїм трупом ми вислали шлях
До державности брам золотих,
Ще зусилля — й на наших полях
Гордо прапор замає ясний.

Хай в крові наша хресная путь,
Хай в розсіянні вірні сини, —
На кістках квіти дивні зійдуть,
Квіти помсти, криваві й грізні.

*На похідний шлях у соняшне майбутнє бере Україна ХРЕСТ — символ ге-
роїчного духа, МЕЧ — видимий знак сили живої крові, і, ТРИЗУБ — володарний
знак тисячолітніх державних традицій української землі.*

(З Резолюцій III-го ВЗУН)

Проф. Т. ВАЩЕНКО

Сучасні завдання освіти й виховання української молоді

I.

Вірний шлях розвитку народу полягає в тому, що нові покоління, сприймаючи культурні здобутки попередніх поколінь і зберігаючи національні традиції, рухають свою культуру вперед, вносячи в неї нові надбання. Це повною мірою стосується й до виховання молоді.

Виховуючи її в пошані до кращих національних традицій, в той же час треба враховувати завдання сучасності.

Отже, розв'язуючи питання про цілі виховання сучасної української молоді, ми мусимо рахуватись не лише з нашими традиціями, а й з тими завданнями, що ставить перед нами сучасне й майбутнє, а також прийняти до уваги психічні властивості нашого народу, як позитивні, так і негативні. Перші треба розвивати, другі — усувати, або принаймні ослаблювати.

II.

Завдання, що стоять перед українським народом.

Протягом всієї своєї історії український народ боровся за самостійну державу. Титанічним зусиллям він боронив себе і всю Європу від диких кочовників зі Сходу. Але сили його надломались. Українська держава розпалась, а далі весь український народ опинився в чужому ярмі. А проте він не припинив своєї боротьби за волю й незалежність. Були моменти, коли в цій боротьбі об'єднувався майже весь народ, як це було за часів Богдана Хмельницького. Були моменти, коли народні маси підупадали духом і мирились зі своїм рабством. Але в ці чорні години за волю народу боролись його кращі сини. І не було в нашій історії жадного моменту, щоб ця боротьба зовсім припинилась.

Отже перше завдання, що стоїть перед українським народом, — об'єднатися в великій боротьбі й здійснити віковичне прагнення до державної і національної самостійності. Друге завдання — відбудувати Україну, що лежить в руїнах, збудувати фабрики й заводи, розвинути й розгорнути промисловість, сільське господарство й торгівлю. Третє завдання — піднести на високий рівень свою духову культуру, освіту, науку й мистецтво і стати в рівень з передовими народами Європи й Америки.

Для досягнення цих завдань потрібне, з одного боку, велике напруження сил народних, а з другого — певні психічні здібності.

Властивості українців і причини наших невдач.

Мало на землі народів, що мали б таку долю, як українці. Протягом віків своїми грудьми захищали європейську культуру і цивілізацію від навал диких кочовників зі Сходу, — і тепер не мають своєї власної держави. По-лицарськи боролись за волю і сотні років були на становищі колоніального народу, — а тепер примушені кидати свою рідну землю й мільйонами йти на Сибір, або перебувати в стані емігрантів в непривітній і ворожій Німеччині. Де причина цих невдач?

На колоніальному становищі, звичайно, перебувають народи, що з причини своїх народних особливостей або з причини історичних обставин виявили низький розвиток розумової культури. Але про українців сказати цього ніяк не можна. В період Київської Держави українці були в Європі передовим народом; тогочасне українське письменство ніскільки не нижче письменства інших європейських народів, а „Слово о полку Ігоревім” назавше залишиться одним з найкращих пам'яток всевітньої літератури. Про Київ, про його багатства й красу слава ширилася по цілій Європі.

Високі здібності до розумової культури виявили українці і в XVI—XVII ст., коли точилася жорстока боротьба з Польщею. Про це свідчить велика кількість шкіл на Україні і розвиток полемічної літератури. Архидіакон Павло Алепський, що відвідав Україну за часів Богдана Хмельницького, дивується високому культурному рівневі українців, особливо, коли порівняти його з московським. Його вражає велика любов українців до знання і науки, завдяки чому майже всі українці — грамотні. А особливо яскравою ілюстрацією великих розумових здібностей українців є їхня роля в історії розвитку російської культури в кінці XVII і в XVIII-ому ст. Обманом попавши в політичну залежність від Московщини, українці стали її вчителями в галузі духової культури. Вони заснували на Московщині вищі школи й були в них першими вчителями. Вони обсадили в Московщині переважно більшість єпископських

катедр, вони вели перед в російській літературі і мали великий вплив на формування російської літературної мови. Коротше, з росіянами сталося те, що сталося з римлянами, коли вони опанували Грецію. Греки, опинившись під владею Риму, стали керманічними й законодавцями в галузі римської науки, літератури й мистецтва.

В XIX ст. російська духовна культура становиться на власні ноги, а проте й тепер українці відіграють в розвитку її визначну роль. Багато українських імен ми зустрічаємо посеред інших емігрантів безперечно посідають ців Росії. Основоположник реалізму в російській літературі — геніяльний українець Гоголь, найвидатніший художник-маляр — українець Репнін, найвидатніший педагог в Росії — українець Ушинський, геніяльний композитор — українець Чайковський, найвидатніший фізик Советської Росії — українець Капиця. І так майже у всіх галузях науки й літератури. А особливо переконливим доказом наших здібностей до культурного розвитку є той факт, що Україна, перебуваючи під тяжким московським ярмом, в умовах жорстокого переслідування всяких проявів і прагнень до самостійної культури, все ж таки зуміла утворити свою національну науку, літературу й мистецтво, що посідають далеко не останнє місце серед слав'янських народів, навіть таких, що не втратили своєї державности.

Навіть на еміграції, живучи в тяжких матеріальних і моральних умовах, українці вказали високу цікавість і здібності до духовної культури. В культурному житті українці серед інших емігрантів безперечно посідають перше місце.

Аналізуючи особливості українського інтелекту, ми маємо відзначити особливий розвиток здібностей до синтетичного мислення, яке є одною з найважливіших умов творчості в галузі науки й техніки, без якого не можна побудувати широких, узагальнюючих теорій.

Характерно, що на широких просторах дореволюційної Росії був єдиний оригінальний філософ — українець Григорій Сковорода.

Отже не в інтелекті українця треба шукати причини тяжкої долі нашої батьківщини. Не можна її шукати і в інших емоційних особливостях. Наша народня пісня свідчить про багатство, красу й силу почувань українського народу. Чужинці, що відвідували нашу батьківщину, завше відзначали охайність, чемність, гостинність і високий моральний стан українців. Вся історія українського народу свідчить про лицарську мужність. Звертає на себе також увагу високий рівень моралі української молоді.

За останні роки емоційні властивості українців значно підупали: збільшився егоїзм,

знизились альтруїстичні почуття, підупала мораль. А проте навіть тепер на еміграції моральний стан українців ніскільки не нижчий, ніж стан інших емігрантів.

Отже причин нашої недолі треба шукати в чині, в дії, — в тому, що ми не хотіли або не могли використати для блага Батьківщини своїх багатих природних здібностей. Інакше, причиною нашої недолі є хибі чи брак волі.

Про українця, а особливо про українського селянина створилось уявлення, як про людину апатичну, пасивну, інертну, а навіть ліниву. Особливо яскраво ці хибі української вдачі подані в творах Гоголя. Пацюк із «Різдвяної ночі» остільки лінивий і пасивний, що навіть не простягає руки за варениками, а тільки роззявляє рота, і вареники, викупавшись наперед у сметані, самі стрибають в Пацюків рот. Солоній з «Сорочинського ярмарку» через свою апатичність та інертність стає попихачем своєї жвавої жінки Хіврі. Атанасій Іванович з «Старостівських поміщиків» тільки й робить, що їсть та жартує зі своєю дружиною, а після її смерті виявляє повну безпорадність. Безперечно все це — карикатури, особливо щодо закидів про лінощі українця.

А проте не треба забувати, що всяка художня карикатура спирається на дійсність, і що Гоголь в основному — реаліст. Отже значна частина українців, до революції мала такі хибі вдачі, як нерішучість, інертність, млявість в рухах і т. ін.

Але постає питання: чи всі ці хибі вдачі — природні, чи вони виникли в наслідок тяжких історичних умов життя українського народу? Наше минуле свідчить, що наш народ не завше був позбавлений високих рис волі й характеру. За славетних часів Київської Держави наш народ стійко й мужньо боровся з хижими кочовниками і в цій боротьбі виявив велику силу й міць. Не менше стійкості й енергії виявив наш народ в боротьбі з татарами, Туреччиною та Польщею. Слава про запорожців, що на човнах перепливали Чорне море й своїми відчайдушними нападами на турецькі міста викликали страх у турецьких султанів, що були тоді страхіттям для Європи — ширилась по цілому світу. А скільки героїв мужніх, стійких, ініціативних виставив тоді з-поміж себе український народ. Коли поляки катували Гонту, вони смугами здирали з нього шкіру. Із грудей Гонти не вирвався жадний стогін або крик з болю. Це жажнуло катів, бо вони бачили в ньому втілення стійкості й запеклості українського народу.

І дійсно, як свідчить історія, таку ж мужність й стійкість виявляли сотні й тисячі українців. Але якже це сталося, що Наливайки, Богуні й Гонти перетворились в Солоніїв, Пацюків? Це сталося через надзви-

чайно тяжкі історичні умови, а також через деякі психічні риси українського народу.

Зупинимось на одній з них. Це — в основному шляхетна риса. Її можна назвати своєрідним аристократизмом. Треба відрізнити аристократизм духа і аристократизм положення. В примітивних політичних і економічних умовах життя народів ці два види аристократизму міцно поєднувалися між собою. Аристократи положення, в першу чергу царі й вожді, були разом з тим аристократами духа, — людьми, що втілювали в собі найкращі риси людини, згідно з моральними поглядами того чи іншого народу. В Гомерівську епоху такими аристократами були Ахілл, Патрокл, Агамемнон, Нестор, Одисей, Діомед та інші. Вони були царями або вождями, володіли великим майном, а разом з тим були зразками мужності, сили й мудрости, — тих рис, що їх найбільш цінували тоді греки в людині. Але в подальшому розвитку історії народів цей зв'язок між двома формами аристократизму слабшає і навіть зовсім зникає. Аристократи положення перестають бути аристократами духа. Тоді навіть змінюється зміст самого поняття «аристократизм». За аристократів в першу чергу визнаються нащадки іменитих батьків, або ті, кого відзначить своєю ласкою цар чи король. Аристократам цього типу протистоїть маса простого люду — плебей.

Аристократи за всяку ціну намагаються відрізнитися і не змішуватися з плебейми. Звідси велику увагу приділяється всяким відзнакам високого положення, зовнішній поведінці і т. ін.

Такий процес зниження поняття аристократизму неоднаково проходив у різних народів. Це залежало в основному від особливостей народних мас тієї чи іншої країни. Там, де народні маси були пасивні й інертні, де ініціатива в політичному й господарському житті країни була майже виключно в руках пануючої верхівки, там населення різко розподіляється на аристократів і плебей, причому саме поняття «аристократа» ототожнюється з поняттям людини високого походження, багатой і добре одягненої. Оскільки ж людину в першу чергу характеризують її духові риси, то єсть всі підстави твердити, що народ, який втратив поняття духового аристократизму, є народ плебейський. Для верхівки такого народу найбільш характеристичною рисою є пиша, а для мас — рабська приниженість і улесливість. Оскільки у такого народу в найбільшій пошані зовнішні риси людин, а не внутрішні її вартості, для нього є дуже характерним різкий перехід від пиши до приниження і від приниження до пиши.

Навпаки, там, де народні маси активні, де верхівка в інтересах цілого народу мусить рахуватися з масами, там зовнішні ознаки ви-

щого походження людини в суспільстві не відіграють рішучої ролі, там зберігається духовий аристократизм, властивий не лише людям з вищих суспільних класів, але й кращим представникам простого народу.

Єсть всі підстави такі народи називати аристократичними. Для них характеристичною рисою є свідомість власної гідности й пошана до людської гідности взагалі.

Таким народом-аристократом є, між іншим українці. Історичні умови життя українського народу з давніх-давен склалися так, що народні маси мусіли відігравати в ньому активну роллю й завше бути ініціативними. Український хлібороб, особливо на східних і південних землях своєї батьківщини, мусів кожну хвилину бути готовим до боротьби з кочовниками. Тут не досить було організованих походів в Дике Поле під проводом князя чи його воеводи.

В XV—XVII ст. боротьба з кочовниками змінилася на боротьбу з татарами і поляками. Але вона вимагала від населення таких же самих рис, як і попередня боротьба. В таких умовах українці звикли поважати себе, у них виховувалась любов до волі і незалежности. Для них не мало рішучого значення зовнішнє положення людини, її походження, службовий стан тощо. Вони могли отже, коритись волі лише такої людини, яку вони поважали за її високі духові якості, за мужність, відвагу й мудрість. Високим зразком українського аристократизму був Святослав Хоробрий. Відомо, що він, ідучи на ворогів, наперед сповіщав їх: «Ду на ви!». Найвищою вартістю для нього була військова честь. Хоробрий, як лев, він не боявся смерті, а зате боявся неслави. «Мертвії сраму не їмуть», — казав він війську перед рішучим боем в Болгарії. І разом з тим цей гордий князь-завойовник одягався, як звичайний вояка, спав, положивши голову на сідло, споживав найпростішу їжу. Справжній аристократ духа, він не потребував і не цінував зовнішніх ознак свого аристократизму.

Подібним до нього аристократом духа був Володимир Мономах. Великий патріот, мужній захисник української землі від кочовників, мудрий адміністратор, суддя і господар, — він був дуже простим в поводженні з людьми і не соромився роботи смердів.

Але такий аристократизм духа властивий є простим українським людям. Прикладом їх може бути син козака із Чорнух — великий український філософ Григорій Сковорода. Він дуже нагадує Сократа, у якого під зовнішністю Сілена крилася надзвичайно шляхетна душа.

Характерна ознака аристократизму духа є свідомість своєї гідности й шанування людської гідности взагалі. Отже цей аристократизм в часи високого піднесення національного усвідомлення українців завше був дже-

релом мужности й високого героїзму. Так було в часи боротьби з кочовниками. Так було в XVI—XVII ст. в часи боротьби з панською Польщею.

Але аристократизм логічно веде до індивідуалізму. Для українця найцінніше — воля, незалежність в житті особистому, родинному й господарському.

Українець, оженившись, відділюється від батьків, щоб жити окремою родиною. Він типовий власник і не любить чужої роботи. Для нього власна вбога хата — краща за чужий пишний палац.

Індивідуалізм не заважає в спільній праці. Про це свідчить «т о л о к а», спільна хліборобська робота, чумацькі валки, артілі, кооперативи всіх типів на Україні. Але така співпраця мусить бути добровільною. А проте індивідуалізм українця при несприятливих умовах політичного й суспільного життя перетворюється в егоїзм, що характеризується замиканням в коло вузьких особистих інтересів, нехтуванням інтересами суспільними. Цей егоїзм набуває різних форм, як напр., ренегатство, кар'єризм, хуторянство і т. ін.

Ці форми українського егоїзму надзвичайно яскраво окреслені у вірші Олеса: «Про удову й трьох синів», про Івашечка, Василечка і Незнаечка. Коли стара вдова (символ України) приходиться з найменшим сином до Івашечка й просить у нього притулку, той відповідає їй:

«Іншу матір маю, її пою, її кормлю, про неї я дбаю.»

Вона йде до середущого сина Василечка і чує від нього:

«Моя хата скраю, нікого не знаю,
Себе пою, себе кормлю, про себе я дбаю.»

Вбита горем удова йде з сином Незнаечком далі. Їх зустрічають люди, на очі Незнаечкові вони наклали полуду:

«Ніколи він світу Божого бачити не буде.»

Виходить, що відсутність об'єднуючої ідеї є основна причина того, що внуки й пра-

внуки запорожських лицарів, великих патріотів і борців за волю народу, перетворюються на Івашечків і Василечків, Пацюків і Солопіїв.

Цій безнадійності частини українців сприяла відсутність протягом довгого часу своєї держави. Українці довго боролися за неї, але вкінці знемоглися, у багатьох українців з'явилось зневір'я, а потім і байдужність до долі свого народу. Що це саме так, а не інакше, про це свідчать події 1917—1920 років.

Коли у частини українського народу піднеслась на високий рівень національна свідомість, знову відродився його героїзм.

Отже основне завдання у вихованні української молоді є виховання волі і характеру під гаслом:

«Служба Богові й Батьківщині.»

О. ОЛЕСЬ

УКРАЇНА КЛИЧЕ НАС...

Ранок, ранок! Час світання...
О, який прекрасний час!
Криком щастя і страждання
Україна кличе нас.
Голос страдниці лунає,
Голос матері, сини,
Під корогви вас скликає
Стати в грізні буруни.
Тіні прадідів блукають,
Тіні ходять по землі,
Нам корогви розгортають,
Нам дають свої шаблі.
Швидко дзвони в Україні
Залунають, загудуть...
Швидко нас великі тіні
Під стягами поведуть.
Час горіння... Час світання.
О, який прекрасний час!
Криком щастя і страждання
Україна кличе нас.

Український націоналізм, як ідея та рух, що впливають із духу та потреб української нації, закорінився, протягом останніх років ще глибше на всіх українських землях. У героїчній боротьбі крапих синів України, український націоналізм збагатив свої теоретичні основи та політичний досвід, використовуючи ці здобутки в поглибленні, удосконаленні своєї програми й тактики.

(З Резолюцій III-го ВЗУН)

Д. ШУМЕНКО

Культура живого слова

Ви певно помітили у себе в школі чи на юнацьких сходинах або в товаристві два типи поведінки ваших друзів? Ось один. Це ваш товариш Х. Він завжди перед вами, завжди на чолі, не любить сипати без потреби порожніми словами, але й не мовчить, і до його слова прислухаються. Не завжди це найрозумніший. Він говорить те ж саме, що й ви, інколи навіть тими ж самими словами — але до нього прислухаються, його слова роблять враження, з ними сперечаються або приймають, але не є байдужими до них. А ось другий тип. Це ваш товариш З. Бути в товаристві на чолі, говорити так, щоб усі чули, він ухиляється. А коли його призначають виступити з словом перед більшим гуртом людей — він почуває себе непевно, не на «своєму місці», і говорить невизначно, спотикаючись і поспішаючи, щоб швидше скінчити і схватись десь за спиною.

В чому таємниця різної поведінки цих ваших товаришів?

Це таємниця — у при звичаєнні чи непри звичаєнні до публічних виступів і в культурі живого слова.

Хто з вас не задрив гарному промовцеві або декляматорові! Хто з нас не хотів би бути гарним промовцем!

В наші часи бурхливого суспільного життя кожному доводиться мати потребу і необхідність прилюдних виступів, але не кожен має до того при звичаєння й уміння.

Щоб бути гарним промовцем — для цього треба мати низку даних і певний вишкіл.

І не кожному це вдається. Але при звичаєтись до прилюдних виступів і оволодіти елементарними правилами культури живого слова — це зможе кожен і для цього не треба вивчати багато правди. Найкращий спосіб для цього — практична участь у прилюдних виступах і уважне та серйозне до них ставлення.

Культура живого слова полягає в тому, щоб, виступаючи перед слухачами, не хвилюватись, тримати себе вільно й упевнено і говорити чітко, ясно і з відповідною дикцією та настроєм.

Найкращою нагодою і місцем для набуття початкових навичок до прилюдних виступів і оволодіння культурою живого слова є юнацькі сходи. Не уникайте, а шукайте нагоди зробити доповідь, прочитати вірш, виступити з промовою.

Ідучи назустріч потребам вишколу і виховання з української молоді активних громадських і політичних діячів, редакція журналу «Шлях Молоді» час від часу містила і містить відповідний матеріал, який можна використати на сходинах. В цьому числі ми помістили такий матеріал, який може бути використаний при святочних сходинах, присвячених 22-ому січню. Зробіть таку спробу: розподіліть поміщений матеріал (за виключенням статті «Сучасні завдання освіти») між своїми друзями, хай вони привчаться добре й виразно його читати — з листа чи напам'ять. І на сходинах, в тій черзі, як це є в журналі, прочитають. Редакція певна, що «прочитавши» ось так це число в товаристві, ви будете мати подвійну користь і приємність. Прочитаний в товаристві матеріал сприймається набагато краще, ніж мовчки наодинці. Це створює певну атмосферу спільних переживань і думок, це згуртовує вас в однаково думаючу і однаково відчуваючу громаду і виховує звичку бути в товаристві, як у себе дома. А крім того в такий спосіб ви при звичаєтесь до прилюдних виступів...

Таке голосне читання чи деклямації в товаристві мають крім того ще одну дуже цінну і позитивну сторону, як одна з форм культурного побуту. Один з біографів нашого великого поета відзначає, що Шевченко, знаходячись у товаристві своїх близьких друзів у Петербурзі, дуже любив влаштовувати голосне читання творів визначних на той час письменників. Це була одна з культурних навичок тодішнього побуту. Чи треба вам пояснювати, яке це має велике значення на чужині — чути в товаристві живе українське слово безпосередньо з джерел його кращих зразків у творах нашого письменства? Хай же лунає воно серед нас повсякчас і єднає нас з далекою Батьківщиною.

Перед нами великі завдання суспільного й державного будівництва, тому кожен повинен віддати волю, душу й руки на службу у цьому ділу. Ми повинні віддати на це всю нашу енергію.

Година повинна бути за день, день за місяць, бо тільки таким чином осягнемо своєї мети!

СИМОН ПЕТЛЮРА

З м і с т

1. Три великі січневі дати.
2. О. Ольжич: У Свят-вечір.
3. О. Стюарт: 22. січня.
4. Д. К.: Українська молодь у боротьбі за Українську Державу.
5. Ю. Клен: Творить армію свою Держава.
6. С. О.: Крутянська кров.
7. Л. Вишневий: Ми чуємо поклик.
8. Г. Чупринка: Рідний край.
9. Ю. Діброва: Сповідь.
10. Є. Маланюк: За страшну гекатомбу Базару.
11. Характерник: Наша путь.
12. Проф. Т. Ващенко: Сучасні завдання освіти й виховання української молоді.
13. О. Олесь: Україна кличе нас...
14. Д. Шуменко: Культура живого слова.

